

زیرگذرها، دروازه‌های شهرهای امروزی

حسام الدین اسلاملو

گزارش

جدا از اتلاف وقت و انرژی، گردش به چپ هم موجب کندي سرعت خودروهای عبوری در اتوبان‌ها می‌شود و هم احتمال برخورد و تصادف زیادتر است و هزینه‌های جانی و مالی مرتبط با آن.

از اساس بریدگی‌های تعبیه شده در سمت چپ بلوارها و اتوبان‌ها و گردش به چپ مختص کشورهایی طراحی شده‌اند که فرمان خودرو سمت راست است و لاین تندروی جاده و خیابان در سمت راست قرار دارد. اما متأسفانه این دوربرگردان‌ها به صورت کاملاً کورکورانه و تقلیدی در ایران ایجاد شده‌اند و نقض کننده هدف ایجاد آزادراه‌ها برای حرکت روان و پرسرعت هستند. چرا که با ورود خودروهای کم سرعت در لاین سبقت هر دو باند جاده، ناچار سرعت دیگر خودروها که قصد دور زدن ندارند نیز کم خواهد شد که در غیر این صورت سبب ساز وقوع حوادث تلخ نیز می‌شوند.

از همین زاویه که بنگریم، کاری که سابقاً اداره‌ی راه و شورای ترافیک و فرمانداری سیرجان و دیگر مراجع مربوطه درباره ورودی باسفره‌جان کرده بودند از بیخ و بن غلط بود و در تداوم آن، بریدگی و گردش به چپی که درست نزدیک میدان ورودی سیرجان برای دوربرگردان کردن خودروهایی -که قصد ورود به باسفره‌جان و دیگر شهرک‌های اطراف داشتند- غلط اندر غلط‌تر بود.

مشخصاً شهری مثل باسفره‌جان که حجت‌آباد و شریف‌آباد و جاذبه گردشگری کفه نمک و کلی خانه باغ و... را در خود جای داده، یک دروازه‌ی جداگانه به شکل زیرگذر و یا روگذر به صورت اختصاصی می‌خواهد.

اینجا دیگر مثل محمودآباد سادات نیست که رفت و آمد کمتر باشد و بتوان پل سیلاب‌رو را در یک حرکت خلاقانه اما غیراصولی تبدیل به زیرگذر ورودی شهر کرد. صحبت یک ترافیک خیلی سنگین‌تر است. بنابراین حتا مثل مورد زیرگذر ورودی دانشگاه صنعتی هم نمی‌تواند آن قدری غیراصولی ساخته شود که با یک باران شدید، بشود محل تجمع سیلاب، و برای خودروهای عابران نقش قاتل را ایفا کند.

اما همان طور که در مورد زیرگذر دانشگاه صنعتی سیرجان، کوزه‌گر از کوزه شکسته آب خورده و با وجود آن همه استاد مدعی در رشته‌ی عمران و کلی دانشجو که می‌بایست طرح اصلاح این زیرگذر موضوع پایان‌نامه‌شان شده باشد، به نظر می‌رسد در مورد پروژه‌ی در حال اجرای روبروی حجت آباد و باسفره‌جان سیرجان نیز به نظر می‌رسد با یک طرح غیرکارشناسی روبرو باشیم و انگار مردم پس از مدت‌ها ندان روی جگر گذاشتن و صبر کردن و نوروز را با ترافیک سر کردن، قرار نیست در نهایت با یک ورودی به شکل زیرگذر روبرو شوند. ما شهروندان دل خود را صابون نزنیم

در قدیم شهرهای اکثر جهان دروازه ورود و خروج داشتند زیرا برای حفاظت از حمله‌ی حیوانات یا گروه‌های انسانی متخاصم، شهرها در درون حصارها تعبیه می‌شدند و هرچه این امکانات اعم از سرچشمه‌ی آب تا زمین‌های کشاورزی و انبارهای غله و باغ‌ها و بازارها به طور کامل در درون قلعه ایجاد می‌شد، آن ارگ بهتر می‌توانست در برابر حملات مقاومت کند و گرنه کافی بود راه آب را به درون شهر ببندند تا کل قلعه‌ی محاصره شده تسلیم شود. دروازه آن قدر نقش مهمی برای تداوم حیات در شهرهای قدیم داشت که در ادبیات عامه و ادبیات مکتوب هر ملتی نمود و ظهور پررنگی یافت و در این باره کافی‌ست نام دروازه را در ادبیات فارسی جست و جو کنید.

ولی به مرور زمان و با ایجاد بمب‌هایی با قدرت تخریب بالا در دوران جدید، رفته رفته دیوارها و دروازه‌های دور شهرها از کاربرد افتادند و دیگر کارکرد نداشتند. امروزه اگر دروازه‌ای هم مانده به نوعی بازسازی شده و کاربرد تزئینی و موزه‌ای و نوستالژیک دارد اما...

اما اینکه با ایجاد بزرگراه‌ها و اتصال شهرهای بزرگ و اصلی به هم از طریق آزادراه و ریل‌های قطار، حالا انگار این شهرهای اقماری و حاشیه‌ای هستند که به خاطر خطرات عبور عرضی از اتوبان‌های پرتراфик و شلوغ، نیاز به نوعی دروازه زیرزمینی یا هوایی خاص پیدا کرده‌اند که ورود و خروج‌شان را از نظر مالی و جانی کم هزینه کند و چنین مسأله‌ای به این معنی‌ست که به مرور و اندک اندک دروازه‌ها دوباره دارند مورد نیاز بشر می‌شوند تا از ملزومات زندگی پرشتاب امروز شوند و برای‌شان کاربری تازه‌ای تعریف شود.

این بار وظیفه‌ی دروازه‌ها که عمدتاً برای شهرک‌ها و شهرهای اقماری مورد نیاز می‌شوند، نه محافظت از بشر در برابر جنگ‌ها و حملات که محافظت از او در برابر سرعت خطرناک خودروهای عبوری از بزرگراه‌هاست.

اما آیا در شهرسازی شهرستان ما سیرجان این منظور برآورده شده است؟

شاید بتوان گفت تنها زیرگذرهای ورودی شهرها که نسبتاً استاندارد در شهرستان ما ایجاد شده است و هدف را قربانی شتاب پروژه نکرده و مطالعه شده هستند، یکی زیرگذر سمنگان است و دیگری زیرگذر هماسهر. زیرگذر هماسهر البته سال‌ها پس از دو بانده شدن جاده سیرجان به کرمان ایجاد شد و تا سالیان سال اگر از سمت سیرجان به سمت قهستان می‌رفتی برای ورود به هماسهر می‌بایست مسیر خیلی بلندی را از هماسهر دور شوی و سپس در یک گردش به چپ خطرناک به مسیری برگردی که تو را به خیابان ورودی هماسهر می‌برد!